

ESIPUHE N. BUHARININ KIRJASEEN „MAAILMANTALOUS JA IMPERIALISMI”

Sen aiheen tärkeys ja ajankohtaisuus, jota N. I. Buharin teoksessaan käsittelee, ei kaipaa erikoisia selityksiä. Kysymys imperialismista ei ole ainoastaan eräs oleellisimpia kysymyksiä, vaan jopa kaikkein oleellisin kysymys sillä taloustieteen alalla, joka tutkii kapitalismin muodonmuutoksia uusimmalla ajalla. Jokaisen, joka on kiinnostunut nykyisen yhteiskuntaelämän mistä alasta tahansa eikä yksistään vain taloustieteen alasta, on ehdottomasti tutustuttava tätä seikkaa koskeviin tosiasioihin, joita tekijä on valikoinut niin runsaasti viimeaikaisista aineistoista. On itsestään selvää, ettei nykyisen sodan konkreettisesta historiallisesta arvioinnista voi olla puhettakaan, ellei tuon arvion perustaksi oteta imperialismien olemuksen täydellistä selvittämistä niin sen taloudelliselta kuin poliittiseltakin puolelta. Muuten ei voida laisinkaan käsittää talous- ja diplomatiahistoriaa viimeisten vuosikymmenien ajalta, ja ilman sitä on naurettavaa puhuakin oikean näkökannan kehittämisestä sotakysymyksessä. Marxilaisuus ilmentää tässä kysymyksessä erittäin selväpiirteisesti yleensä nykyaikaisen tieteen vaatimuksia, ja sen näkökannalta saattaa vain synnyttää hymyilyä sellaisten menetelmien „tieteellinen” merkitys, joiden mukaan sodan konkreettinen historiallinen arvio on siinä, että diplomaattisista „asiakirjoista” ja ajankohdan poliittisista tapahtumista y.m.s. temmataan pieniä irrallisia tosiasioita, jotka ovat mieluisia tai sopivia jonkun yhden maan vallassaoleville luokille. Esimerkiksi hra Plehanovin oli täydellisesti luovuttava marxilaisuudesta voidakseen vaihtaa imperialismien — uusimman, korkealle kehittyneen, kypsyneen ja ylikypsyneen kapitalismin

taloudellisten suhteiden järjestelmän — perusominaisuuksien ja -tendenssien analyysin parin sellaisen pienen tosiasian onkimiseen, jotka ovat mieluisia Purishkevitsheille ynnä Miljukoveille. Tällöin tieteellinen imperialismi-käsite mataloitetaan jonkinlaiseksi kahden juuri edellä mainitun imperialistin välittömien kilpailijain ja vastustajien solvaamiseksi, vaikka nämä imperialistit ovat aivan samalla luokkapohjalla kilpailijoittensa ja vastustajiensa kanssa! Meidän aikanamme, unhoitettujen sanojen, kadotettujen periaatteiden, nurinmenneiden maailmankatsomusten sekä syrjään työnnettyjen päätöslauselmien ja juhlallisten lupauksen aikana sitä ei kannata ihmetellä.

N. I. Buharinin teoksen tieteellinen merkitys on erikoisesti siinä, että hän tarkastelee maailmantalouden tärkeimpiä tosiasioita, jotka koskevat imperialismia kokonaisuutena, korkeimmalle kehittyneen kapitalismin tietynä kehitysasteena. On ollut suhteellisen „rauhallisen” kapitalismin kausi, jolloin kapitalismi Euroopan edistyneimmissä maissa voitti täydellisesti feodalismin ja saattoi kehittyä *verrattain* rauhallisesti ja tasaisesti, laajentuen „rauhallisesti” valtavan laajoille, vielä valtaamattomille maa-alueille ja sellaisiin maihin, joita ei vielä oltu vedetty lopullisesti kapitalismin pyörteeseen. Mutta tuonakin kautena, joka voidaan likimäärin merkitä vuosiluvuilla 1871—1914, „rauhallinen” kapitalismi loi tietysti sellaiset olosuhteet, jotka olivat hyvin kaukana todellisesta „rauhasta” niin sotilaallisessa kuin yleensä luokkasuhteidenkin mielessä. Edistyneimpien maiden väestön yhdeksälle kymmenesosalle, siirtomaiden ja takapajuisten maiden väestön sadoille miljoonille tuo kausi ei ollut „rauhaa”, vaan sortoa, kärsimyksiä ja kauhuja, jotka olivat sitäkin kauheampia, kun ne näyttivät „loputtomalta kauhistukselta”. Tuo kausi on mennyt palautumattomasti ohi, se on vaihtunut suhteellisesti paljon rajumpaan, hyppäyksiä, katastrofeja ja selkkauksia käsittävään kauteen, jolloin laajoille väestöjoukoille ei enää ole niinkään tyypillistä „loputon kauhistus” kuin „kauhistuttava loppu”.

Tämän yhteydessä on erittäin tärkeää panna merkille, että tuota vaihdosta ei ole saanut aikaan mikään muu kuin kapitalismin ja yleensä tavarantuotannon syvimpien ja pohjimmaisten tendenssien välitön kehitys, laajeneminen ja jatkuminen. Vaihdon kasvu ja suurtuotannon kasvu —

siinä ne perustendenssit, jotka on havaittu vuosisatojen ajan ehdottomasti koko maailmassa. Ja vaihdon kehityksen tietyllä asteella, suurtuotannon kehityksen tietyllä asteella, nimenomaan sillä asteella, joka saavutettiin likipitäen XIX ja XX vuosisadan vaihteessa, vaihto sai aikaan taloudellisten suhteiden sellaisen kansainvälistymisen, pääoman sellaisen kansainvälistymisen, suurtuotanto muuttui jo niin suureksi, että vapaan kilpailun tilalle alkoi tulla monopoli. Silloin eivät enää olleet tyypillisiä „vapaasti” kilpailevat — kotimaassa ja *maiden välisissä suhteissa* — tuotantolaitokset, vaan liikemiesten monopoliyhtymät, trustit. Maailman tyypilliseksi „valtiaaksi” oli jo tullut finanssipääoma, joka on erittäin liikkuvaa ja joustavaa, tavattoman punoutunutta sekä maan rajojen sisällä että kansainvälisesti, tavattoman persoonatonta ja välittömästä tuotannosta irtaantunutta ja joka keskittyy tavattoman helposti ja on jo keskittynyt tavattoman pitkälle, joten koko maailman kohtalot ovat kirjaimellisesti muutaman sadan miljardöörin ja miljonäärin käsissä.

Abstraktisen teoreettisesti päätellen voidaan tulla johtopäätökseen, johon muuten Kautsky on tullutkin — hieman toista tietä, mutta samoin käännettyään selkensä marxilaisuudelle — nimittäin: ettei enää ole kovin kaukana noiden pääoman magnaattien yhdistymisenkään koko maailman mitassa yhtenäiseksi yleismaailmalliseksi trustiksi, joka tuo valtiollisesti toisistaan eristettyjen finanssipääomien kilpailun ja taistelun tilalle kansainvälisesti yhdistyneen finanssipääoman. Tällainen johtopäätös on kuitenkin yhtä abstraktinen, yksinkertaistettu ja väärä, kuin meikäläisten „struvelaisten” ja „ekonomistien” viime vuosisadan 90-luvulla tekemä analoginen johtopäätös, kun he kapitalismin edistyksekkyyden, sen kiertämättömyyden, sen Venäjällä lopullisesti saavuttaman voiton nojalla tekivät milloin apologeettisia päätelmiä (kapitalismin kumartelu, kapitalismin sopeutuminen, ylistely taistelun asemesta), milloin apoliittisia päätelmiä (t.s. sellaisia, jotka kieltävät politiikan tai kieltävät politiikan tärkeyden sekä yleispoliittisten järkytysten todennäköisyyden j.n.e.; tämä on erikoisesti „ekonomistien” virhe), jopa suorastaan „lakkolaismielisiä” päätelmiä („yleislakko” lakkoliikkeen sellaisena apoteosina, että unohdetaan ja jätetään huomiotta liikkeen muut muodot ja „hypätään” kapitalismista suoraa päätä

kapitalismin voittamiseen puhtaasti lakkotietä, yksinomaan lakkotietä). On olemassa merkkejä siitä, että se kiistämätön tosiasia, että kapitalismi on edistyksellistä puolittain poroporvarilliseen vapaan kilpailun „paratiisiin” verrattuna, että imperialismi ja sen lopullinen voitto „rauhallisesta” kapitalismista maailman edistyneimmissä maissa on väistämätön, saattaa nytkin johtaa yhtä monilukuisiin ja moninaisiin poliittisiin ja apoliittisiin virheisiin ja kummeluksiin.

Kautskyn ilmeinen pesäero marxilaisuudesta ei muuten ilmene politiikan kieltämisenä tai unohtamisena, ei „hyp-päyksenä” varsinkin imperialismiin kaudella esiintyvien monilukuisten ja monenlaisten poliittisten selkkausten, järkytysten ja mullistusten yli, ei imperialismiin apologetiikkana, vaan haaveiluna „rauhallisesta” kapitalismista. „Rauhallinen” kapitalismi on vaihtunut ei-rauhalliseen, so-taisaan ja katastrofaaliseen imperialismiin, se Kautskyn on pakko myöntää, sillä hän on sen myöntänyt jo vuonna 1909 erikoisessa teoksessaan ⁴, jossa hän esiintyi viimeisen ker-ran ehein johtopäätöksin, kuten marxilainen. Mutta ellei saa yksinkertaisesti, suoranaisesti ja karkeahkosti haaveilla takaisinpaluusta imperialismista „rauhalliseen” kapitalis-miin, niin eikö noita itse asiassa samoja pikkuporvarillisia haaveita saisi pukea viattomien, „rauhallisesta” „ultra-imperialismista” mietiskelyjen muotoon? Jos kansallisten (oikeammin: valtiollisesti erillisten) imperialismien kan-sainvälistä yhtymää sanotaan ultraimperialismiksi, joka „voisi” poistaa erittäin epämieluiset, pikkuporvarille eri-koista rauhattomuutta ja levottomuutta tuottavat selkkauk-set, kuten sodat, poliittiset järkytykset y.m.s., niin miksei silloin voitaisi viitata kintaalla nykyiselle, jo koittaneelle, olevalle, varsin selkkaukselliselle ja katastrofaaliselle impe-rialismin kaudelle haaveillen viattomasti suhteellisen rau-hallisesta, suhteellisen selkkauksettomasta, katastrofeista suhteellisen vapaasta „ultraimperialismista”? Eikö voitaisi viitata kintaalla „kärkeville” tehtäville, joita Euroopassa koittanut imperialismiin kausi asettaa ja on jo asettanut, ja haaveilla siitä, että ehkäpä tuo kausi menee kohta ohi ja ehkäpä sen jälkeen on ajateltavissa vielä suhteellisen „rauhallinen” „ultraimperialismin” kausi, joka ei kaipaa „kärkevää” taktiikkaa? Niinhän Kautsky sanookin, että „sellainen kapitalismin uusi (ultraimperialistinen) vaihe on

joka tapauksessa ajateltavissa”, mutta „onko se toteutettavissa, sen ratkaisemiseen ei ole vielä riittäviä edellytyksiä” („Neue Zeit”⁵ 30/IV. 1915, s. 144).

Tässä pyrkimyksessä viitata kintaalla jo koittaneelle imperialismille ja haaveilla „ultraimperialismista”, jonka toteutettavuudesta ei ole tietoa, tässä pyrkimyksessä ei ole hituistakaan marxilaisuutta. Tässä rakennelmassa marxilaisuus hyväksytään sitä „uutta kapitalismin vaihetta” varten, jonka *toteutettavuudesta* itse sen sepittäjäkään ei voi mennä takuuseen, mutta nykyistä, jo koittanutta vaihetta varten marxilaisuuden asemesta tarjotaan pikkuporvarillinen ja syvästi taantumuksellinen yritys vaimentaa ristiriitoja. Kautsky *lupasi* olla marxilainen tulevaisuuden kärkevällä katastrofaalisella aikakaudella, joka hänen oli pakko enteillä ja myöntää aivan selvästi silloin, kun hän kirjoitti vuoden 1909 teosta tästä tulevasta aikakaudesta. Nyt, kun on käynyt jo ehdottoman selväksi, että tuo aika-kaus on koittanut, Kautsky taaskin vain *lupaa* olla marxilainen tulevana ultraimperialismin kautena, jonka toteutettavuudesta ei ole tietoa! Sanalla sanoen kuinka paljon hyvänsä lupauksia olla marxilainen *toisena* aikakautena, mutta ei nyt, ei nykyisissä oloissa, ei nyky kautena! Marxilaisuutta luoton varaan, marxilaisuutta lupauksena, marxilaisuutta huomiseksi, mutta tänään pikkuporvarillinen, opportunistinen teoria — *eikä vain teoria* — ristiriitojen vaimentamisesta. Jotain nykyisinä aikoina hyvin levinnyttä internationalismia ulosvietäväksi, jolloin kiihkeät — o, hyvin kiihkeät! — internationalistit ja marxilaiset ovat myötämielisiä kaikille internationalismin ilmentymille... vastustajien leirissä, kaikkialla muualla, mutta ei vain kotona, ei vain omien liittolaisten keskuudessa; he ovat myötämielisiä demokratialle... kun se jää „liittolaisten” lupaukseksi; ovat myötämielisiä „kansakuntien itsemääräämisoikeudelle”, mutta *ei* niiden kansakuntien, jotka ovat riippuvaisia siitä kansakunnasta, jolla on kunnia lukea myötämielinen siihen kuuluvaksi... Sanalla sanoen, eräs ulkokultaisuuden 1001:stä lajista.

Voidaanko kuitenkaan väittää sitä vastaan, että abstraktisesti on „ajateltavissa” kapitalismin uusi vaihe imperialismin *jälkeen*, nimittäin ultraimperialismi? Ei voida. Abstraktisesti sellainen vaihe on ajateltavissa. Mutta käytännössä se kuitenkin merkitsee tulemistä

opportunistiksi, joka kieltää nykyajan kärkevät tehtävät haaveillakseen tulevista tehtävistä, jotka eivät ole kärkeviä. Teoriassa se merkitsee, ettei nojaututa todellisuudessa tapahtuvaan kehitykseen, vaan *irtaudutaan* siitä mielivaltaisesti noiden haaveilujen vuoksi. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö kehityksen *suuntana* olisi yksi ainoa koko maailman käsittävä trusti, joka nielee poikkeuksetta kaikki tuotantolaitokset ja poikkeuksetta kaikki valtiot. Mutta kehitys kulkee siihen suuntaan sellaisissa olosuhteissa, sellaista vauhtia, sellaisten ristiriitojen, selkkausten ja järjestysten oloissa — eikä suinkaan vain taloudellisten, vaan myös poliittisten, kansallisten y.m. y.m., — että *ennen* kuin päädytään yhteen maailmantrustiin, kansallisten finanssipääomien „ultra-imperialistiseen” yleismaailmalliseen yhtymään imperiaalismi on ehdottomasti romahtava ja kapitalismi muuttuu omaksi vastakohtakseen.

XII. 1915.

V. Iljin

*Julkaistu ensi kerran
tammikuun 21 p:nä 1927
„Pravda” lehden 17. n:o:ssa*

*Julkaistaan
käsikirjoituksen mukaan*
